

УДК: 338. 001.36

КОМПЛЕКСНА ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ВПЛИВУ УПРАВЛІНСЬКИХ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАХОДІВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Сментина Н.В.

Одеський національний економічний університет

В статті запропоновано застосування методу комплексного інтегрального оцінювання впливу стратегічних заходів на рівень розвитку соціально-економічних систем регіонального рівня. Обґрунтовано вибір показників, за якими визначено рівень соціально-економічного розвитку регіонів України. Проведено порівняння рівнів соціально-економічного розвитку регіонів в розрізі економічної та соціальної складової комплексного індексу.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, інтегральна оцінка, стратегія, ефективність.

КОМПЛЕКСНАЯ ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ СТРАТЕГИЧЕСКИХ МЕР НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Сментына Н.В., к.э.н, доцент

Одесский национальный экономический университет

В статье предлагается применение метода комплексной интегральной оценки влияния стратегических мер на уровень развития социально-экономических систем регионального уровня. Обоснован выбор показателей, по которым пределен уровень социально-экономического развития регионов Украины. Проведено сравнение уровней социально-экономического развития регионов в разрезе экономической и социальной составляющей комплексного индекса.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, интегральная оценка, стратегия, эффективность.

COMPLEX INTEGRAL EVALUATION THE INFLUENCE OF MANAGEMENT STRATEGIC MEASURES ON THE LEVEL OF UKRAINIAN REGIONS' SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

Smentyna N., PhD in economics, assistant professor
Odessa National Economic University

The article deals with complex integral evaluation the influence of strategic measures on the development level of regional socio-economic systems. Author proposes a set of indicators on the basis of which it determines the level of socio-economic development of the Ukrainian regions. The comparison of the levels of regions' socio-economic development in the context of the economic and social dimension of the complex index is made.

Keywords: socio-economic development, integrated assessment, strategy, efficiency.

Вступ. Результати стратегічного планування на регіональному рівні згідно з вітчизняним законодавством визначаються шляхом проведення моніторингу та оцінки виконання заходів регіональної стратегії та їх впливу на соціально-економічний розвиток регіонів. Оцінка впливу стратегічних заходів на соціально-економічний розвиток втілюється в результатах аналізу соціально-економічного розвитку регіону в розрізі низки показників Держкомстату та його територіальних органів, перелік яких регламентовано законодавством. Відносно основних регламентованих показників передбачається фіксація інформації про їх зміни. Однак, на наш погляд, результати такого аналізу не дозволяють поглянути на рівень соціально-економічного розвитку того чи іншого регіону на фоні інших соціально-економічних систем країни, що вкрай важливо за умов, коли Україна обрала шлях євроінтеграції та подолання диспропорцій соціально-економічного розвитку. Це, відповідно, породжує проблему комплексного оцінювання рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни за результатами впливу управлінських стратегічних заходів, що дозволяє отримати єдиний показник рівня соціально-економічного розвитку, який, у свою чергу, слугуватиме підставою порівняння регіонів за рівнем їх розвитку, чи надасть можливість поглянути на рівень розвитку країни в розрізі її окремих соціально-економічних систем. Для цього, базуючись на доволі серйозному досвіді оцінювання рівня соціально-економічного розвитку, що накопичено за кордоном, де на підставі отриманих результатів

робиться висновок про ефективність діяльності владних структур, у вітчизняній практиці господарювання може бути застосована інтегральна оцінка соціально-економічного стану регіону.

Мета статті – застосування методу комплексного інтегрального оцінювання для дослідження рівня впливу стратегічних управлінських заходів на рівень розвитку соціально-економічних систем регіонального рівня.

Основна частина. Основними показниками оцінки реалізації стратегії згідно з Постановою КМУ «Про порядок розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» виступають такі: валовий регіональний продукт; валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу; доходи і видатки бюджетів регіонів; кількість суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, у тому числі включених до Єдиного державного реєстру та виключених з нього протягом року; кількість підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності; кількість фізичних осіб, зайнятих підприємницькою діяльністю; наявність основних засобів та рівень їх зносу; індекси промислової продукції; обсяги та індекси продукції сільського господарства; індекси виконаних будівельних робіт; індекси обороту роздрібної торгівлі; чисельність населення на кінець року; коефіцієнти народжуваності, смертності та природного приросту; середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників та індекси номінальної та реальної заробітної плати [1]. На наш погляд, з одного боку, не всі ці показники здатні повно відобразити зміни у соціально-економічній системі під час реалізації стратегічних планів їх розвитку на шляху просування до стратегічної мети – покращення рівня та якості життя населення. З іншого боку, деякі з запропонованих показників, є допоміжними, і відмова від їх використання не вплине суттєво на зміну ситуації. Відповідно, маємо справу з проблемою обґрунтування системи індикаторів, що використовуються для обчислення інтегральної оцінки рівня розвитку соціально-економічних систем за результатами реалізації стратегічних планів.

Обґрунтовуючи вибір показників для комплексної інтегральної оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів за результатами реалізації стратегій, на наш погляд, слід брати до уваги таке. По-перше, результати реалізації стратегічного плану мають бути співставні з тією інформацією, яка береться за основу на початкових етапах опрацювання стратегічного плану соціально-економічного розвитку територій, а саме під час аналізу внутрішнього середовища, оцінки потенціалу та позиціонування соціально-економічної системи серед інших систем. Тобто базою порівняння вхідного стану справ з

кінцевим має бути однаковий набір індикаторів, що відображають результати функціонування соціально-економічної системи. По-друге, у якості індикаторів має виступати саме статистична інформація, попри застереження науковців з приводу її обмеженості, з огляду, в першу чергу на те, що методика розрахунку цих показників єдина та загальноновизнана в країні.

З урахуванням цього, для проведення інтегральної оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни за результатами впливу стратегічних заходів на їх соціально-економічний розвиток нами пропонуються показники, що представлені у розрізі 2 груп (див. рис. 1).

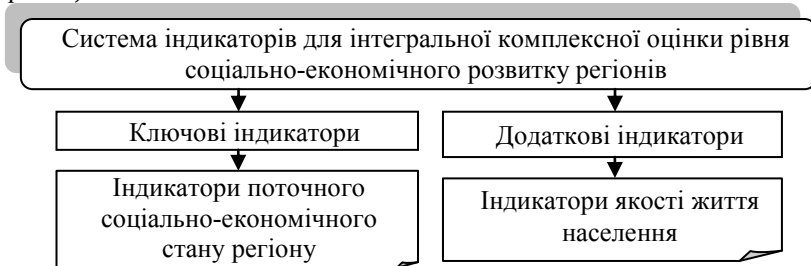

Рис. 1. Типологія індикаторів для проведення комплексної оцінки рівня розвитку соціально-економічних систем

Першу групу складають індикатори поточного соціально-економічного стану регіону, які дозволяють отримати системне уявлення про соціально-економічний стан регіону. У їх складі доцільно розглядати:

- ВРП на душу населення – як узагальнюючий індикатор економічного розвитку та один з показників, що дозволяє судити про соціально-економічний розвиток країни та її регіонів на фоні країн Європейського союзу;
- обсяг прямих іноземних інвестицій, що виступають у якості бази для підтримання високих показників економічного розвитку;
- інвестиції в основний капітал, що дозволяють оцінити відтворювальні процеси в економіці;
- роздрібний товарооборот, що відображає рівень економічної активності в регіоні;
- індекс споживчих цін, який дозволяє врахувати інфляційні процеси в економіці.

Другу групу складають індикатори якості життя в регіоні, з огляду на те, що безпосереднім відображенням рівня соціально-економічного розвитку регіону є саме рівень життя його населення. У їх складі

доцільно розглядати: природний приріст населення; рівень економічної активності населення; рівень безробіття за методологію МОП; доходи населення; забезпеченість населення житлом.

Показники першої групи, на наш погляд, мають бути відносними, тобто вказувати на покращення, чи погіршення ситуації у поточному періоді порівняно з попереднім. Відносно показників другої групи, таке припущення не є принциповим.

Основні показники комплексної оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни, з урахуванням їх типології, про яку йшлося вище, та з позиції внеску того-чи іншого індикатора в інтегральний індекс представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Складові індексу соціально-економічного розвитку регіонів

№ з/п	Індикатор	Основне призначення (місце в інтегральному індексі)
1. Ключові індикатори (% до попереднього періоду)		
1.1	Темп зростання ВРП на одну особу	Узагальнюючий індикатор економічного розвитку регіону
1.2	Прямі іноземні інвестиції	База для підтримання високих показників розвитку
1.3	Інвестиції в основний капітал	Оцінка процесів відтворення в економіці, майбутній потенціал розвитку економіки
1.4	Індекс роздрібного товарообороту	Ступінь задоволення базових потреб, рівень споживання матеріальних благ
1.5	Індекс споживчих цін	Врахування інфляційних процесів
2. Індикатори якості життя		
2.1	Коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення	Показник демографічних процесів
2.2	Рівень економічної активності населення, % до населення віком 15-70 років	Зайнятість населення
2.3	Рівень безробіття (за методологіє МОП)	Зайнятість населення
2.4	Темп зростання реальних грошових доходів, %	Платоспроможний попит населення
2.5	Забезпеченість населення житлом, м ² /особу	Можливість підтримувати в регіоні комфортні умови проживання

Обчислення комплексного інтегрального показнику ефективності, за умови використання у якості вихідної бази аналізу нових складових індексу, про які йшлося у таблиці 1, здійснено за допомогою загальної

методології опрацювання офіційної статистичної інформації [2-5]. Для відображення діапазонів змін інтегрованої оцінки скористаємося шкалою рівня соціально-економічного розвитку регіонів, згідно з якою пропонуємо розглядати 4 рівня розвитку соціально-економічної системи – високий, середній, низький та критичний з шагом 0.25. Результати оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни протягом 2012 та 2011 років представлено на рис. 2.

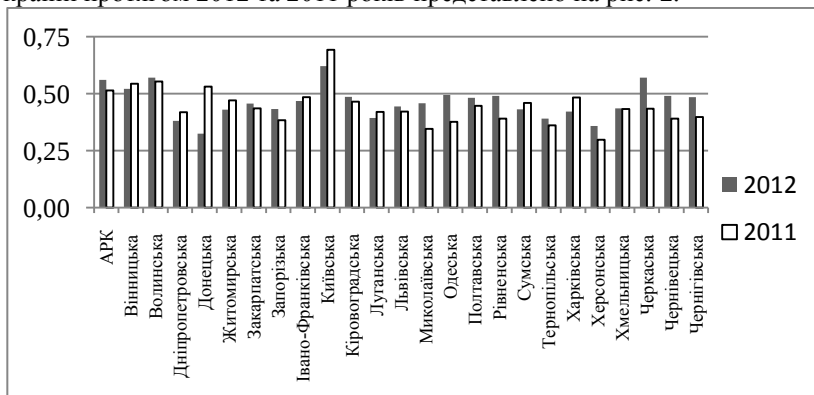

Рис. 2. Рівень соціально-економічного розвитку регіонів України на основі нового набору показників

Як видно з рис. 2 рівень соціально-економічного розвитку регіонів України є низьким: за загальними підсумками господарювання у 2011 році лише 5 регіонів з 25 перетнули позначку 50% та мають середній рівень соціально-економічного розвитку, у тому числі 4 регіони країни, які протягом двох років зберігають свою належність до цієї групи соціально-економічних систем. Інші ж області складають групу регіонів з низьким рівнем соціально-економічного розвитку. Втішає той факт, що жоден регіон не потрапив до групи регіонів з критичним рівнем соціально-економічного розвитку.

Якщо поглянути на рівень соціально-економічного розвитку з позиції окремо ключових індикаторів – головних макроекономічних показників поточного соціально-економічного стану регіонів та з позиції додаткових індикаторів – показників якості життя, то маємо незначну частку регіонів, для яких властиве наближення двох складових до загального інтегрального показника ефективності. До складу таких регіонів потрапили Житомирська, Запорізька, Одеська, Сумська, Тернопільська та Чернігівська області. Інші регіони демонструють розрив між економічною та соціальною складовими, іноді доволі суттєвий, як, наприклад, Херсонська область. Регіон має

низький рівень розвитку завдяки здебільшого соціальній складовій, економічна складова комплексного індексу більш тяжіє до критичного рівня.

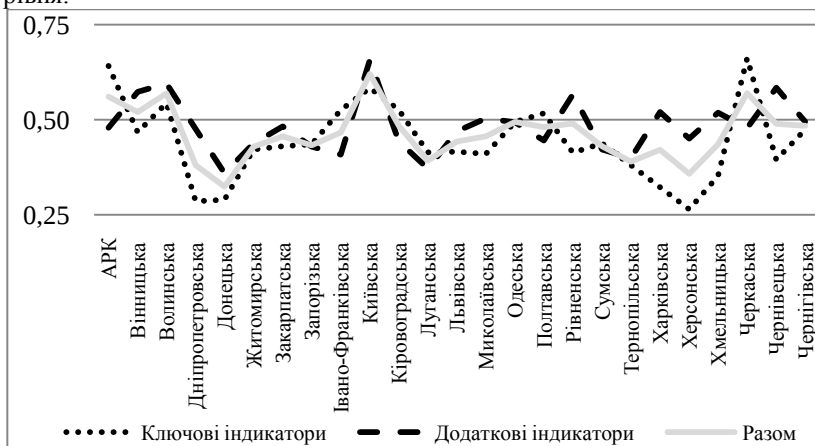

Рис. 3. Рівень соціально-економічного розвитку регіонів України у 2012 році в розрізі економічної та соціальної складових

Висновки. Результати проведених досліджень дозволяють зробити висновок про вкрай низький рівень соціально-економічного розвитку регіонів України. Жоден регіон країни за результатами господарювання не демонструє високих темпів соціально-економічного розвитку, доволі мізерна частка регіонів (лише 20%) має середній рівень розвитку, інші – низький. Це є підставою для пошуку резервів на шляху покращення соціально-економічного стану регіональних систем в умовах євроінтеграційних перетворень в країні.

Список використаних джерел:

- 1.Порядок розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку: Постанова КМУ від 16 листопада 2011 р. №1186. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
- 2.Україна у цифрах 2012: [статистичний збірник / за редакцією О.Г. Осауленка]. – К., 2013. – 249с.
- 3.Регіони України: [статистичний збірник / за редакцією О.Г. Осауленка]. – К., 2013. Частина 1. – 322 с.
- 4.Регіони України: [статистичний збірник / за редакцією О.Г. Осауленка]. – К., 2013. Частина 2. – 783 с.
- 5.Статистичні матеріали з офіційного сайту Державного комітету статистики України/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).